

LID. ŠRFAŠTI-

Lidijska riječ *šrfašti*¹ najvjerojatnije znači "lijevi"²; po obliku sufiksa odgovara riječi *tešašti*- "desni"³. Očito je da se tu može vidjeti sufiksarno -*ašti*- ili -*šti*-. Zanimljivo bi bilo potražiti od čega je poteklo **šrf*-. Da tražimo indoevropski početak od kojeg bi moglo nastati lidijsko **šrf*-, našli bismo ga kao **šrw*- (ili **sorw*-?). Možemo li u ie. **šrw*- i lid. *šrf*- vidjeti riječ sa značenjem "lijevi"?

Sáma se nameće misao da se zapravo radi o ie. **šw*-, s istim sufiksom -*wo*- kakav je npr. u istoznačnom ie. **laiwos* (grč. *laiós*, lat. *laeuus*, stsl. *lěvŭ*) i **skaiwos* (grč. *skaiós*, lat. *scaeuus*)⁴.

Riječi sa značenjem "lijevi" obično se u jeziku povezuju sa značenjem "loš", "nepravedan", "slab" i sl.⁵, a etimološke su im veze u riječima značenja "kriv, iskrivljen" i sl.: usp. za **laiwos* litavsko *išlaivóti* "sukati, uvijati (se), zavijati"⁶ za **skaiwos* (ili **skaiwos*) ie. **skēi-bh-*, -*p*- "kos, kriv, hrom"⁷, za **seujo*- "lijevi" (stind. *savyá-*, avest. *haoya-*, stsl. *šujb*) ie. **seu*- "savijati, okretati, tjerati"⁸ — te odnose lit. *kaĩr(i)as* "lijevi": (< **krair-*, **kreir-*): *kreĩvas* "kriv, kos, latv. *krēiss* "lijevi": *krails* "kos, kriv, izvijen", što je srodno s psl. **krivŭ* (*j6*), pa imamo ie. dijalekt. **krei-wo-s*. To **kreiwos* poteklo je od ie. *(*s*)*kr-ei-*, od korijena *(*s*)*ker-* "savijati", što pak je od ie. *(*s*)*ker-* "rezati, dijeliti"⁹.

S pretpostavljenim indoevropskim **šrwos* "lijevi" rimuje se latinska riječ *curus* "kriv, savijen", koja je od ie. **kr-wo-s*, sa **kr-* od spomenutog *(*s*)*ker-*^{10,11}.

¹ U nom. -ak. sr. r. *šrfaštíd*, u tekstu 5 (mramorna stela iz Sarda).

² Gusmani 1964: 206: značenje je odredio P. Meriggi; O. Haas misli da riječ znači "gornji" (v. dolje).

³ U nom. -ak. sr. r. *tešaštíd*, u istom tekstu u kojem je i riječ *šrfaštíd*. Značenje je odredio P. Meriggi, dok O. Haas misli da par *tešašti-/šrfašti-* znači "gornji/donji" ili "prednji/zadnji"; u *teša-šti-* (ili *teš-ašti-*) najvjerojatnije je sadržano ie. **deks-* "desni"; Gusmani 1964: 212.

⁴ Gamkrelidze-Ivanov 1984: 783. V.i. Trubačev 1985: 173.

⁵ Gamkrelidze-Ivanov 784—6.

⁶ Pokorny 1959: 652: **laiwo-* "lijevi", od "kriv"? Zaista, ie. **lai-* ima paralelu u semitskom.

⁷ Pokorny 1959: 922.

⁸ Pokorny 1959: 914, 915.

⁹ Trubačev 1985: 171—4. Za balt. i sl. v. Toporov 1984: 204—5. Kod Pokornog *(*s*)*ker-* "vrtjeti, savijati" jest na str. 935—8, a *(*s*)*ker-* "rezati" na str. 938—47. — Indoevropsko *(*s*)*ker-* "rezati" najvjerojatnije je poteklo od nostratičkog **čara*, "što se sekundarno razvilo od **čara*" (Illič-Svityč 1971: 209, s rekonstrukcijskom nostr. **čArA*).

¹⁰ Trubačev 1985: 173.

¹¹ Usporedi još vanindoevropske značenjske paralele za "lijevi": "kriv": geez *dagam* "lijevi"; arap. *dgm* "biti krivim (o nosu, ustima)"; sokotri *šé?m-ei* "sagnut, jednostran": *šémihil* itd. "lijevi", od semit. **šVm(?)Vl-* "lijevi; lijeva ruka" (Majzel' 1983:236, s dopunama A. Ju. Militareva).

Sve rečeno potiče na misao da je lidijsko **šrf*- povezano s indoevropskim korijenom **ser*- "rezati?" koji možemo vidjeti u ovim oblicima:

het. *šarra*- "dijeliti, razlamati"¹².

lat. *sariō* "plijevim" (**serjō*),

het. *šarpa*- "srp; kosa?" grč. *hárpē* "srp", oset. *äxsyrf*, latv. *sirpis*, psl. **s 6 rpъ*¹³; stvnj. *sarf*, srvnj. *sarph* "oštar, grub"; lat. *sarp(i)ō* "režem"¹⁴;

stind. *sṛñī* ž. "srp", *sṛñya*- "srpolik"¹⁵.

Vjerojatno je da se, slično kao što to biše s korijenom *(*s*)*ker*- "rezati", stari korijen **ser*- "rezati" rano rascijepio na **ser*- "rezati" i **ser*- "kriv" (s tim da se oba značenja takoreći susreću u riječi za "srp"), no **ser*- "kriv" nije se raširilo: ostalo je samo u lidijskom *šrfasti*-, s novim značenjem "lijevi"¹⁶.

¹² Ivanov 1978: 160, *šarra*- : *šarpa*- kao *wašpa*- "odjeća": *weš*- "odijevati (se)".

¹³ Možda je u tome **šrp*- sufiksarno -*p*- kakvo je, između ostalog u nazivima kao stind. *yšpa*- m. "stup, greda; stup na koji se vezuje žrtvena životinja", grč. *pórpē* "kopča" (v. Čop 1973: 44, 45 i dr.). — Riječ je u praindоеvropskom označavala najvjerojatnije kreneni srp (Gamkrelidze-Ivanov 1984: 692).

¹⁴ Moguć je utjecaj i indoevropskog **Kerp*- "skupljati plodove" (grč. *karpós* "plod", lat. *carpo* "čupam, berem, trgam", stvnj. *herbist* "jesen", stengl. *hærfest* itd.; Pokorny 1959: 944, Gamkrelidze-Ivanov 1984: 691—2), što pak je od nostratičkog **č ʌ rpʌ* "skupljati plodove" (> kartvel. **kerb*-/*kreb*-), ako je značenje staro i ako je podudaranje s ie. *(*s*)*ker-p*- "rezati" slučajno (Ilič-Svityč 1971: 330).

¹⁵ Pokorny 1959: 912; Ivanov 1978: 160; Gamkrelidze-Ivanov 1984: 691—2, s mnogim kulturnim podacima.

¹⁶ Posebno bi trebalo razmotriti što je s mogućnošću da je ie. **ser*- "rezati" nastalo od **šarʌ* (ili **sarʌ* ?), 'varijante' nostratičkog **čarʌ* — ili pak od **šarʌ* (ili **sarʌ* ?), od nostr. **čarʌ*. Zanimljivo bi bilo vidjeti i može li biti od istog **serp*- od **ser*- "kriv" ("kriviti, savijati") i naziv za "zmiju" (stind. *sarpá*- m., lat. *sérpēns*, alb. *gjarpēn*), koji se izvodi od **serp*- "puzati, gmizati" (Pokorny 1959: 912, Gamkrelidze-Ivanov 1984: 526) — usp. nj. *Wurm* "crv, glista, zmija" < ie. **wer*- "svijati, sukati, vrtjeti" (Kozlova 1986: 93).

LITERATURA

- Čop, Bojan. 1973. Prispevek k zgodovini labialnih pripon v indoevropskih jezikih (Beitrag zur Geschichte der Labialsuffixe in den indogermanischen Sprachen). Slovenska akademija znanosti in umetnosti / Academia scientiarum et artium Slovenica, Razred za filološke in literarne vede / Classis II: Philologia et litterae, *Dela/Opera*, 29. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
- Gamkrelidze, Tamaz V. [Tamaz Gamqreli 3 e], Vjačeslav Vs. Ivanov. 1984. Indoevropskij jazyk i indoevropcejcy: Rekonstrukcija i istoriko-tipologičeskij analiz prajazyka i protokul'tury: II. Tbilisi: Izdatel'stvo Tbilisskogo universiteta.
- Gusmani, Roberto. 1964. Lydisches Wörterbuch: Mit grammatischer Skizze und Inschriftensammlung. Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag.
- Illič-Svityč, Vladislav M. 1971. Opyt sravnenija nostratičeskijh jazykov (semitohamitskij, kartvel'skij, indoevropskij, ural'skij, dravidijskij, altajskij): [I]: Vvedenie. Sravnitel'nyj slovař (b-Ķ). Moskva: Izdatel'stvo "Nauka".
- Ivanov, Vjačeslav Vs. 1978. Razyskanija v oblasti anatolijskogo jazykoznanija 3—8. *Ėtimologija* 1976, 153—62. Moskva: Izdatel'stvo "Nauka".
- Kozlova, R.M. 1986. Rekonstrukcija i ėtimologizacija praslavjanskoj leksiki i problema struktury praslavjanskogo slova. *Ėtimologija* 1984, 89—95. Moskva: "Nauka".
- Majzel', Solomon S. 1983. Puti razvitija kornevogo fonda semitskijh jazykov. Moskva: Izdatel'stvo "Nauka", Glavnaja redakcija vostočnoj literatury.
- Pokorny, Julius. 1959. Indogermanisches etymologisches Wörterbuch: I. Band. Bern und München: Francke Verlag.
- Toporov, Vladimir N. 1984. Prusskij jazyk: Slovař [IV]: K—L: (*kirk- — *laid-ik-). Moskva: "Nauka".
- Trubačev, Oleg N. 1985. Etimologičeskij slovař slavjanskijh jazykov: Praslavjanskij leksičeskij fond: Vypusk 12 (*koul b k b — *kroma/*krom b). Moskva: "Nauka".

Lyd. śrfašti-

The Lydian word *śrfašti-* "left" probably contains Indo-European **sy-w-*, which is from **ser-* "crooked, curved" ← "to cut".